

Мағауия Абайұлы

Медғат – Қасым

Мағауия Абайұлы
Медғат – Қасым

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=22579022

МЕДҒАТ – ҚАСЫМ:

Содержание

МЕДҒАТ – ҚАСЫМ	4
Конец ознакомительного фрагмента.	13

МАҒАУИЯ АБАЙҰЛЫ МЕДҒАТ – ҚАСЫМ

МЕДҒАТ – ҚАСЫМ

МАҒАУИЯ АБАЙҰЛЫ

(1870–1904)

Бір әңгіме қозғалды ойымдағы,
Мақсат болды әшкере болынбағы.
Бай мейірсіз, ер құлдан саза тартқан,
Африка, Ніл дария бойындағы.

Ол дүние болмаған шақ құлға бостан,
Жаңа ашылған Африка – бір гүлстан,
Кені қалың, егіні мол болған соң,
Ізденіп барған жан көп әрбір тұстан.

Қызығын Африканың жаңа тапқан,
Қақ жарып бір ықылымды Ніл дария аққан.
Бұрынырақ ізденіп талаппенен,

Мұрат деген бай кепті Мысыр жақтан...

Үй салған Ніл дарияның жағасына,
Су жайған тоғам алып даласына
Бақша қып жатып алды бір сахараны,
Жүз шақырымдай Занзибар қаласына.

Құлы көп, егіні көп бұл үлкен бай,
«Еңбек қып» малды жиған жанды аямай.
Құлды малша таяқпен жұмсаушы еді,
Адам деп обалына бір қарамай.

Бар еді Медғат деген жалғыз ұлы.
Мот қылып бұзып еді малдың молы.
Қаталы әкесінен бетер еді,
Тітіреп тұрушы еді барша құлы.

Дейтұғын бір құлы бар Қасым атты,
Қара сұрлау пішіні, зәңгі затты.
Отты қара көзі бар, ұзын бойлы,
Тәкаппар, тәуекелшіл бек қайратты.

Он сегізге келіпті биыл жасы,
Байға бек қадірлі еді мұның басы.
Бай бала ғып өсірген сатып алып,
Мария деген қызда ед бар ынтасы.

Медғатпен жақын еді ол қыз бірақ,
Қасымнан ұстаушы еді бойын жырақ.

Қызға бір күн бар сырын айтып еді,
Оңаша алып барып аулағырақ.

Қыз неғылсын бұл құлды көңілі тоқ,
Кенелтіп жылы жауап берген де жоқ.
Жарынан жаман пішін көргеннен соң,
Дал болып әлгі арада қалды аң-таң боп.

Қасым да елемеді бойын тартып,
– Аузыңа алма бұл сөзді енді қайтып.
Ендігәрі мазамды ала берсең,
Жазанды тарттырармын Медғатқа айтып.

Ашуы келді жастың қаны құрып,
Жүрегі тулап кетті ашу керіп.
– Құдай емес, сенгенің Медғат шығар,
Жерге енсең құтқарман, – деді ақырып.

Қыз білдірді Медғатқа Қасым сөзін,
Қасымның әкелдірді қазір өзін.
Тік тілін Медғаттан да тартынған жоқ,
Сұп-сұр болып, қан басып екі көзін.

Ақырып Медғат жиды ол бар құлын,
– Әлін білмей асыпты – деді, – зұлым.
Насосқа Қасым итті отыртындар,
Бергенмін, – деп сөйлейді, – құнын-пұлын.

Оқша өтеді насостың миға зәрі,

Жаза емес мұнан басқа істің бәрі.
– Екі хисса беріңдер, аямаңдар,
Иттікті қылмасын деп, – енді әрі!

Бұл жазаны ұмытпас тартқан кісі,
Ешкімге паш болмайды қылған ісі.
Ұрған, соққан дүреден артық жаза,
Екеу түгіл, әуелі бір хиссасы.

Кранттың астына әкеп қойды байлап,
Ағынға басын дәлдеп жатыр жайлап.
Күлімсіреп балконда қарап тұрған,
Қасым ер Мария қызды көрді абайлап.

Қуанғанын жүзінен сезгеннен соң,
Долданып күйіп кетті қаны қайнап.
Ыңқ еткенін естісе, сүйінер деп,
Тістеніп жатып алды ернін шайнап.

Су құйылды кранттан басына атып,
Қыңқ етпей, дыбыс бермей қалды қатып.
Ойбайынан өлгенін оңай көріп,
Шыдап берді жатса да қанша батып.

Ешкімге қарамады көзін ашып,
Өлгендей сұп-сұр болып қаны қашып.
Жорға құлдар қошемет жөні осы деп,
Бәрі-дағы күлісер шуылдасып.

Нарядчик ақыл айтты қасына кеп:
– Өлтірмесең жарайды қойғаның, – деп.
Рұқсатсыз әкеңнен істеп едің,
Жазым болар, шырағым, қойғаның еп.

Ақырын сонда Медғат: «Босат! – деді, –
Алдымнан шығатұғын осы ит пе еді.
Мұнан былай бір ауыз қарсы тұрса,
Қатты жаза қылармын мұнан да енді».

Қасымды босатады қалған талып,
Талғанша шыдамына қайран қалып.
Астына бір аз ғана салом төсеп,
Тастады бір амбарға оны апарып.

Екі сөтке қозғалмай қалды жатып,
Титтей дыбыс бермеді, тастай қатып.
Қасына қойған асты қарамады,
Тиген тым болмаса бір дәм татып.

Сыр бермеді босанып, титтей жасып,
Өлгендей сұп-сұр болып қаны қашып.
Екі күн сол қалыппен жатты-дағы,
Үшінші күн жоқ болып кетті қашып.

Зор көкірек өсірді бай, бек сыйлап,
Бала бәрін қайырды бір күн қинап.
Көрмегенді көрген соң, не шыдасын,
Іздесе де таппады жұртын жинап.

Көршілерін жинады бай хабар қып,
Ізге түсер ит те көп, зәңгі де көп.
Үш күн іздеп бір белгі таба алмастан,
Бәрі де үйге қайтты бек қайран боп.

Із қалдырмай кетудің мәнін тапқан,
Қыз сөзімен қинады Медғат атқан.
Кекшіл зәңгі кек алмай неге кетсін,
Байдың үйін торыды бақша жақтан.

Гулайттап Мария сонда бақта жүрген,
Ұстап алып балтамен басын шапқан.
Ызасын бір қанменен жуғаннан соң,
Жөніне жүре берді шығып бақтан.

Ертең жұрт Мария қызды іздеп жүріп,
Сүйегін тауып алды өліп жатқан.
Бар адамын жиыпты бай кешіне,
Ойшыларды алыпты кеңесіне.

Бір ақсақал зәңгіден бай сұрады:
– Білгіш едің, бұл кімнен, білесің бе?
Сөйледі тағызымменен әлгі ақсақал:
– Ұры емес мұны қылған іздеген мал.

Кекті қанмен жуатын Қасым ісі,
Неге қашты, не көрді, ойыңа сал.
Ол болмаса бұл қызды неге шапты,

Келер жердің мәнісін қайдан тапты, –
Осымен кетсе игі еді қайталамай,
Көзі жаман ит еді, діні қатты.

Нағашысы қанішер Зұлыс еді,
Тәкаббар қылған ісі соған тартты.
Сезгенін, ойлағанын жасырмастан,
Сол халыққа зәңгі шал ойын айтты.

Қасымнан еш хабар жоқ аз жыл өтті,
Бай еркіне жіберді Медғат мотты.
Ауыр дәулет шыдамай судай ағып,
Банклер мағлұм қылды банкротты.

Бай ағашын, сатыпты егіндікті,
Үйін сатты, ойланды бір ниетті.
Борышын төлеп аз қалған құл, малымен,
Қамын жеді Мысырға жөнелмекті.

Атын да, арбасын да алды сайлап,
Жүруге біржолата жүгін байлап.
Жиырмадай қолында құл, күңі бар,
Өңгелерін сатыпты базарға айдап.

Жол қауіпті мықтады қару жарақ,
Бір арбаға салыпты Медғат арақ.
Сахараменен жүреді қаласы жоқ,
Қырық кісіге алыпты айлық тамақ.

Медғатта қарындас бар Ғазиза атты,
Ұнатпайды бай менен Медғатты.
Сыры да, жүрісі де бәрі бөлек,
Ешкіммен сөйлеспейді, діні қатты.

Жүреді істерінен жиіркеніп,
Бір ауыз сөз қатпайды сырына еніп.
Байдың тапқан күйеуін менсінбейді,
Құтылғысы келсе де байға беріп.

Сәлім деген жігітке болған ғашық,
Жолығып жүруші еді көңілін басып.
Ғазизаны ол байдан сұрап еді,
Қызымен махаббаттың сырын ашып.

Бай біле ме ғашықтық жақсы ниетті,
Кедейсің деп қайтарып көңілін тепті.
Жас жігіт қаны қайнап шыдай алмай,
Ешкімге мағлұм емес жоқ боп кетті.

Артынан екі ғашық бір жолығысқан,
Ай жарық, бақта отырып көп жыласқан.
Не дүние, не ахиретке қосылмаққа
Екеуі сол арада уағдаласқан.

Керуен қыштағынан шығып қонды,
Білмейді көп жыл өтті, жолды да оңды.
Тура бастап барамын ақы берсең,
Деп бұларға бір зәңгі әзір болды.

Арабша киімі бар, жүйрік тілге,
«Таныспын, – деп айтады, – жолдағы елге.
Харекетім – басшылық керуенге,
Талайды бастап келдім сонау жерге».

Сұрады сынамаққа жерді барлап,
Суылдатып зәңгі тұр бәрін сарнап.
Өз ісіне жүйрігін көргеннен соң,
Сөйлесіп әлгі арада алды жалдап.

Жол үстінде бірқатар уақыт өтті,
Занзибарға жақындап бұлар кепті.
Біз қонарлық жақсы жер көремін деп,
Алдынан басшы зәңгі шауып кетті.

Қондырды тосып алып бір аралға,
«Залалды хайуаны көп, – дейді, – малға.
– Жалғыз келер ауызда мен тұрамын,

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.